

Kripto Varlıkların
Bağımsız Denetime Etkisi

Kripto varlık piyasasının yeni bir alan olması ve bu alanda herhangi bir düzenlemenin bulunmaması, söz konusu varlıkların bağımsız denetiminde çeşitli zorluklara yol açmaktadır.

Kripto Varlıkların Bağımsız Denetime Etkisi

Kripto varlık kavramı, bütün dijital finansal varlıkları kapsayan genel bir kavramdır. Kripto varlık; üretimi ve transferi için kurallar içeren bir bilgisayar programı gerektirmekte olup, söz konusu varlık cinsinden yapılan bütün işlemleri içeren bir blok zincir veri tabanı aracılığıyla kriptografik olarak korunmaktadır. Kripto paralarla yapılan tüm işlemler blok zincire kaydedilmekte ve katılımcıların tümünde değiştirilemez bir şekilde saklanmaktadır.

Son yıllarda kripto varlık piyasasında yaşanan hızlı gelişmelere paralel olarak işletmeler tarafından tercih edilen bir ekonomik kaynak hâline gelmiştir. Bağımsız denetime tabi işletmelerin finansal tablolarında da kripto varlıkların raporlanmaya başladığı görülmektedir. Ancak, kripto varlık piyasasının yeni bir alan olması ve bu alanda herhangi bir düzenlemenin bulunmaması, söz konusu varlıkların bağımsız denetiminde çeşitli zorluklara yol açmaktadır. Bu sebeple, kripto varlıklara sahip olan veya kripto varlıklar aracılığıyla işlem yapan işletmelerin bağımsız denetimini yürüten denetçilere yardımcı olması amacıyla bir takım yönlendirici açıklamaların kamuoyuyla paylaşılması gerekli görülmüştür.

Aşağıda yer alan açıklamalar rehberlik niteliğinde olup, olaydan olaya farklılık gösterebilmektedir.

1. Müşteri İlişisinin ve Denetim Sözleşmesinin Kabulü ve Devam Ettirilmesi

KKS 1 *Finansal Tabloların Bağımsız Denetim ve Sınırlı Bağımsız Denetimleri ile Diğer Güvence Denetimleri ve İlgili Hizmetleri Yürüten Bağımsız Denetim Kuruluşları ve Bağımsız Denetçiler İçin Kalite Kontrol*, müşteri ilişkisinin ve denetim sözleşmesinin kabulü ve devam ettirilmesine yönelik olarak denetim şirketinin politika ve prosedürler oluşturmasını gerektirir. KKS 1'in 26'ncı paragrafı uyarınca söz konusu politika ve prosedürler, denetim şirketinin ancak aşağıdaki hususları yerine getirdiği sürece denetimi üstleneceğine veya ilişkiyi devam ettireceğine ilişkin kendisine makul güvence sağlayacak şekilde oluşturulur:

- Denetimin yürütülmesi konusunda yetkin olmak, zaman ve kaynaklar dâhil denetimi yürütmek için gerekli beceri ve kabiliyete sahip olmak,*
- Etik hükümlere uygunluk sağlayabilmek,*
- Müşterinin dürüstlüğüne değerlendirmiş olmak ve dürüst olmadığı sonucuna varılmasına sebep olacak herhangi bir bilgiye sahip olmamak.*

Bu nedenle; bir işletmenin kripto varlığa sahip olması halinde, bu durumun bağımsız denetim sözleşmesini kabul etme veya devam ettirme konusunda karar verirken denetçi tarafından göz önünde bulundurulması gerekebilir. Denetçi, işletmeyle ilgili olarak aşağıdaki gibi durumlarla karşılaşabilir:

- İşletme, ilk kez önemli kripto varlık işlemi gerçekleştirmiş olabilir.
- İşletme, önceki yıllara göre kripto varlık faaliyetlerinin niteliğini önemli ölçüde değiştirmiş veya kapsamını artırmış olabilir. Örneğin; önceden geleneksel yatırım araçlarına odaklanan bir yatırım işletmesi, yatırım portföyünün önemli bir bölümünün artık kripto varlıkları içereceğine karar verebilir.

Dolayısıyla, denetçinin denetim sözleşmesinin kabulü ve devam ettirilmesine yönelik prosedürleri, işletmenin ilk kez kripto varlık işlemleri gerçekleştirmesi ya da kripto varlık faaliyetlerinin niteliği veya kapsamını önemli ölçüde değiştirmesindeki iş amacını anlamak amacıyla yapılacak sorgulamaları ve ilgili prosedürleri içerebilir. Buradaki temel nokta, işletmenin önemli kripto varlık işlemlerinin olağan iş akışında gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğidir. Olağan iş akışı dışında gerçekleştirilen önemli kripto varlık işlemlerini belirlemesi durumunda denetçinin;

- Bu işlemlerin ciddi risklere sebep olup olmadığını değerlendirmesi¹,
- Bu işlemlerin niteliği ve ilişkili tarafların bu işlemlerde yer alıp almadığı hakkında yönetimi sorgulaması ve²
- Bu işlemlerdeki iş mantığının (veya iş mantığından yoksunluğun), bu işlemlerin hileli finansal raporlama yapılması veya varlıkların kötüye kullanımının gizlenmesi amacıyla yapılmış olabileceğine işaret edip etmediğini değerlendirmesi³

gerekir.

Denetçinin ayrıca, kara para aklama veya yasa dışı diğer faaliyetler dâhil olmak üzere, mevzuata aykırı olan veya aykırı olduğundan şüphelenilen durumlara karşı dikkatli olması gerekir.⁴

2. Denetimin Ön Şartlarının Mevcut Olup Olmadığının Tespit Edilmesi

BDS 210 *Bağımsız Denetim Sözleşmesinin Şartları Üzerinde Anlaşmaya Varılması* uyarınca denetimin ön şartlarının mevcut olup olmadığını tespit etmek amacıyla denetçinin, aşağıdakiler dâhil olmak üzere, yönetimin belirli konulara ilişkin sorumluluklarını anladığına ve bu sorumlulukları üstlendiğine dair mutabakatını alması gerekir:

¹ BDS 315, “‘Önemli Yanlılık’ Risklerinin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi”, 12(ç) paragrafında yer alan “ciddi risk” tanımı.

² BDS 550, “İlişkili Taraflar”, 16 ncı paragraf.

³ BDS 240, “Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde Bağımsız Denetçinin Hileye İlişkin Sorumlulukları”, 33(c) paragrafı.

⁴ BDS 250, “Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde İlgili Mevzuatın Dikkate Alınması”, 16 ncı paragraf.

Bir işletmenin kripto varlığa sahip olması halinde, bu durumun bağımsız denetim sözleşmesini kabul etme veya devam ettirme konusunda karar verirken denetçi tarafından göz önünde bulundurulması gerekebilir.

- Gerekli hallerde finansal tabloların gerçeğe uygun sunumu dâhil olmak üzere, finansal tabloların geçerli finansal raporlama çerçevesine uygun olarak hazırlanması sorumluluğu.
- Yönetimin, hata veya hile kaynaklı önemli yanlışlık içermeyen finansal tablolar hazırlanmasını sağlamak için gerekli gördüğü iç kontrole ilişkin sorumluluğu.⁵

Bu nedenle müşterinin, finansal raporlama üzerindeki etkileri dâhil olmak üzere, kripto varlıklarla ilgili konularda bilgi sahibi olması ve kripto varlık işlemleri ve bakiyelerine ilişkin kontrolleri tasarlayıp uygulaması beklenmektedir. Bununla birlikte, denetçi, potansiyel müşterisinin kripto varlık işlemlerini izlemek için bir takip sistemine sahip olmadığı durumlarla karşılaşabilir. Bu tür durumlarda, söz konusu işletmenin finansal tablolarının denetimi çok zor veya mümkün olmayabilir.

3. Denetimi Yürütecek Ekip Üyelerinin Yetkinlik ve Kabiliyetleri⁶

Kripto varlık işlemleri ve kripto varlıkların yönetimi oldukça karmaşık kriptografi ve bilgi teknolojisinin (BT) kullanımını içerir. Bazı durumlarda, ilgili kontrollerin etkin biçimde işlediğine güvenmeden kripto varlıkların denetimi mümkün olmayabilir. Ayrıca, kripto varlıkların değerlemesinde değerlendirme uzmanlarının kullanılması gerekebilir. Bu nedenle, önemli kripto varlık işlemlerini içeren finansal tabloların denetimine ilişkin bir sözleşmeyi kabul etme veya devam ettirme konusunda karar verilirken, söz konusu denetimi yürüten kişilerin (hem denetim ekibi üyeleri hem de denetçinin faydalandığı uzmanlar dâhil) uygun yetkinlik ve kabiliyetlere sahip olup olmadığına karar verilmelidir.

4. “Önemli Yanlışlık” Risklerinin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi

BDS 315 “Önemli Yanlışlık” Risklerinin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi’nin 25’inci paragrafı uyarınca denetçinin, risk değerlendirme prosedürleri uygulayarak finansal tabloların hazırlanmasıyla ilgili bilgi sistemi ve iletişim sürecini anlaması gerekir. Bu kapsamda; denetçi tarafından anlaşılması gereken hususlardan birisi de işletmenin bilgi sisteminde bilgi akışının nasıl olduğudur. İşlemlerin nasıl başlatıldığı, işlemlerle ilgili bilgilerin nasıl kaydedildiği, işlendiği, gerektiğinde nasıl düzeltildiği, defteri kebire nasıl aktarıldığı ve finansal tablolarda nasıl raporlandığını ve işlemler dışındaki olay ve şartlarla ilgili bilgilerin nasıl kayıt altına alındığı, işlendiği ve finansal tablolarda açıklandığını anlaşılması gereken hususlar arasında yer alır. Ayrıca, BDS 315’in aynı paragrafı uyarınca denetçinin, işletmenin bilgi teknolojisi (BT) çevresini de anlaması gerekmekte olup BDS

⁵ BDS 210, “Bağımsız Denetim Sözleşmesinin Şartları Üzerinde Anlaşmaya Varılması”, 6 ncı paragraf.

⁶ KKS 1, “Finansal Tabloların Bağımsız Denetim ve Sınırlı Bağımsız Denetimleri ile Diğer Güvence Denetimleri ve İlgili Hizmetleri Yürüten Bağımsız Denetim Kuruluşları ve Bağımsız Denetçiler İçin Kalite Kontrol”, 31 inci paragraf.

315'te yer alan Ek 5, işletmenin iç kontrol sistemi bileşenlerinde BT kullanımının anlaşılması konusunda ilave rehberlik sağlamaktadır. Diğer taraftan, BDS 315'in 19'uncu paragrafına göre denetçinin, işletme ve çevresini anlarken işletmenin BT kullanımını ne ölçüde entegre ettiği dâhil olmak üzere iş modeli hakkında da kanaat edinmesi gerekir.

Bilindiği üzere, kripto varlıklar blok zincir adı verilen bir bilgisayar yazılımından veya başka bir ifadeyle koddan oluşmaktadır. Kripto paralarla yapılan tüm işlemler ise blok zincire kaydedilmekte ve katılımcıların tümünde değiştirilemez bir şekilde saklanmaktadır. Bu işlemler, örneğin bir işlem kimlik numarası veya bir adres kullanılarak izlenebilmektedir. Bununla birlikte, blok zincir teknolojisini ve kripto varlıkları kullanmanın riskleri de bulunmaktadır. İşletmenin kripto varlık işlemlerine ilişkin prosedürlerinin bazı unsurları, diğer para birimleriyle yapılan işlemlerden önemli ölçüde farklılık gösterecektir. Söz konusu farklılıklardan biri ise kripto para işlemlerinin kriptografi, kripto para cüzdanları ve bir blok zincirin kullanımını içermesidir. Dolayısıyla, kripto varlıkların denetiminde işletmenin BT çevresi hakkında kanaat edinilmesi denetçi açısından özel önem arz etmektedir.

Diğer taraftan, BDS 315 uyarınca denetçinin, "önemli yanlışlık" risklerini belirlemesi ve söz konusu risklerin finansal tablo düzeyinde veya işlem sınıfları, hesap bakiyeleri ve açıklamalara ilişkin yönetim beyanı düzeyinde var olup olmadığına karar vererek hem finansal tablo düzeyinde hem de yönetim beyanı düzeyindeki "önemli yanlışlık" risklerine ilişkin değerlendirme yapması gerekir. Bu kapsamda, bir kripto varlık bakiyesi veya işlemine ilişkin "önemli yanlışlık" riski aşağıdaki durumlarda ortaya çıkabilir:

- İşletmenin kripto varlık bakiyeleri ve işlemlerine ilişkin bir veya daha fazla yönetim beyanı ile ilgili bir şartın mevcut olması veya bir olayın meydana gelmesi.
- Söz konusu olay ve şartların sonuçlarının, geçerli finansal raporlama çerçevesi tarafından zorunlu kılındığı gibi işletmenin hesaplarına kaydedilmesi ve finansal tablolarına yansıtılmasına ilişkin makul güvence sağlanması amacıyla işletmenin iç kontrol uygulamaması.

Aşağıda, kripto varlık bakiyeleri ve işlemlerine ilişkin "önemli yanlışlık" risklerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi için uygulanan prosedürlerin bir parçası olarak denetçi tarafından dikkate alınabilecek olay veya şartlara ilişkin örnekler yer almaktadır. Ancak, söz konusu örnekler dışında başka olay veya şartlar da kripto varlık bakiyeleri ve işlemlerinde "önemli yanlışlık" riskine sebep olabilir.

- İşletme, kendi adına yapılan işlemler veya hesaplarında tutulan kripto para bakiyeleri üzerinde etkin kontrollere sahip olmayan bir kripto para borsasını kullanmayı tercih etmiştir.
- İşletmenin, muhasebeleştirilmemiş bir kripto para cüzdanı bulunmaktadır.

- İşletme, kripto para işlemlerinde kullandığı özel anahtarını kaybetmiştir ve bu nedenle, ilgili kripto parasına artık erişememektedir.
- Yetkisi olmayan bir taraf, işletmenin özel anahtarına erişim sağlamış ve işletmenin kripto parasını zimmetine geçirmiştir.
- İşletme, özel anahtarın ve dolayısıyla, ilgili kripto paranın sahipliğini yanlış açıklamıştır.
- İşletme, kripto parasını yanlış bir adrese göndermiş ve söz konusu kripto parasını geri alamamıştır.
- İşletme, blok zinciri işlemlerinde tarafların anonimliği nedeniyle belirlenemeyen bir ilişkili tarafla kripto para işlemi yapmış ve bu işlemi kaydetmiştir.
- Dönem sonunda kripto para işlemlerinin işlenmesinde önemli gecikmeler olmuştur.
- Olay veya şartlar, finansal raporlama amaçları açısından bir kripto paranın kaydedilmesi gereken değeri belirlemeyi zorlaştırmaktadır.

5. Denetçi Raporu Üzerindeki Etkilerin Değerlendirilmesi

Kripto varlıkların denetçi raporu üzerindeki etkileri, bunlarla sınırlı olmamak üzere aşağıdaki hususları içerebilir:

- Kilit denetim konusu olarak belirlenmesi gerekebilir.
- Kripto varlıkların etkileri kapsamında işletme tarafından yapılan açıklamalara dikkat çekmek adına denetçi raporuna “Dikkat Çekilen Hususlar” paragrafının eklenmesi gerekebilir.
- Kripto varlıkların etkileri kapsamında yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilemediği durumlar ile söz konusu etkilerin önemli ve yaygın olup olmadığı hakkında yapılan değerlendirmeler doğrultusunda denetçi raporunda olumlu görüş dışında başka bir görüş verilmesi gerekebilir.

6. Sonuç

Yeni bir alan olarak ortaya çıkan kripto varlıklara ilişkin herhangi bir düzenlemenin bulunmaması nedeniyle söz konusu varlıkların denetiminde çeşitli zorluklarla karşılaşmakta olup denetim kuruluşu ve denetçilerin bazı hususlarda dikkatli olması gerekmektedir.

Örneğin, KKS 1 uyarınca denetim şirketinin; müşteri ilişkisinin ve denetim sözleşmesinin kabulü ve devam ettirilmesine yönelik olarak politika ve prosedürleri arasında, işletmenin ilk kez kripto varlık işlemleri gerçekleştirmesi ya da kripto varlık faaliyetlerinin niteliği veya kapsamını önemli ölçüde değiştirmesindeki iş amacı hakkında kanaat edinmek için sorgulamalar yapması ve diğer ilgili prosedürlerin yer alması gerekmektedir. Ayrıca, olağan iş akışı

dışında gerçekleştirilen önemli kripto varlık işlemlerini belirlemesi durumunda, denetçinin bazı değerlendirmeler ve sorgulamalar yapması gerekecektir.

Diğer taraftan, potansiyel bir müşterinin kripto para işlemlerini izlemek için bir takip sisteminin olmadığı durumlarda, söz konusu işletmenin finansal tablolarının denetimi çok zor olabilecek veya mümkün olmayabilecektir. Ayrıca, önemli kripto varlık kalemleri ve işlemlerini içeren finansal tabloların denetiminde söz konusu denetimi yürüten kişilerin uygun yetkinlik ve kabiliyetlere sahip olup olmadığına karar verilmelidir.

Kripto varlıkların denetimine ilişkin olarak işletmenin BT çevresinin anlaşılması özel önem arz etmekte olup riski belirli durumlarda bir kripto varlık bakiyesi veya işlemine ilişkin “önemli yanlışlık” belirlenebilir. Kripto varlıkların denetçi raporu üzerindeki etkilerinin olduğunun belirlenmesi durumunda ise denetçinin uygulaması gereken çeşitli prosedürler bulunmaktadır.

Bu itibarla, kripto varlıklara sahip olan veya kripto varlıklar aracılığıyla işlem yapan işletmelerin bağımsız denetimini yürüten denetim kuruluşu ve denetçilerin bu hususlara dikkat etmesinin önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

İletişim

Söğütözü Mah. 2177 Sk.
No: 4 Çankaya / Ankara

T: 0312 253 55 55

F: 0312 253 55 58

kgk.gov.tr

